

บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในต่อการจัดการความเสี่ยงขององค์กรในยุคไทยแลนด์ 4.0

The Role of Internal Auditors on Enterprise Risk Management in Thailand 4.0 Era.

ดร.พัชราภรณ์ ดวงชื่น*

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องบทบาทของผู้ตรวจสอบภายในต่อการจัดการความเสี่ยงขององค์กรในยุคไทยแลนด์ 4.0 มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับบทบาทของผู้ตรวจสอบภายในต่อการจัดการความเสี่ยงขององค์กรเพื่อนำมาประยุกต์บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในในการเพิ่มมูลค่าจากการตรวจสอบ และการเป็นที่ปรึกษาด้านระบบการควบคุมภายในทางธุรกิจ ด้านการบริหารจัดการด้านการเงิน และด้านการบริหารความเสี่ยงโดยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของผู้ตรวจสอบภายในจากเอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ผู้ตรวจสอบภายในเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงขององค์กรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่

องค์กรจึงต้องมีการประยุกต์บทบาทเพื่อเพิ่มความสามารถในการจัดการความเสี่ยงแบบองค์รวม กล่าวคือความสามารถของการจัดการความเสี่ยงทางการเงินความสามารถของการจัดการความเสี่ยงขององค์กรทั้งในด้านสังคม จรรยาบรรณ สิ่งแวดล้อมและการปฏิบัติงานและผู้ตรวจสอบภายในจำเป็นต้องมีทักษะการวิเคราะห์ การพัฒนาแนวคิด หลักเกณฑ์ใหม่ๆ ตลอดจนความเป็นอิสระและเที่ยงธรรมในการปฏิบัติงานตรวจสอบซึ่งในอนาคตอาจต้องมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การปฏิบัติงานตรวจสอบภายในเพื่อส่งเสริมให้การปฏิบัติงานตรวจสอบภายในได้รับการพัฒนาคุณภาพ และเป็นประโยชน์ต่อองค์กรอย่างแท้จริง

Abstract

Academic article on the role of internal auditors in enterprise risk management in this time Thailand 4.0, the objective of this research is for review the literature on the role of internal auditors in the organization's risk management, in order to apply the role of internal auditors to maximize audit value and for consult advising on internal control systems in business, Financial management and for the risk management. By gathering all of the information, the data that effect, the theory about

the role of the internal auditor from the document. Relevant articles and research, the literature review found that is the internal auditors are involved in the organization's risk management to add value to the organization, so they must apply roles to enhance their holistic for the risk management capabilities. That is the ability to manage financial risk, the ability of corporate risk management in terms of the social, the ethical, the environmental, and the operational practice and the internal

* วิชาการรองอธิการบดี ฝ่ายบริหารและต่างประเทศ มหาวิทยาลัยคริสเตียน

auditors need a tip of analytical skills, to concept development, a new topic of criteria guidelines all as well as independence and clear for the fairness in the audit work. In the future, it may be necessary to cogitation reach

study the factors that affect the performance of the internal auditing it's work to promote good practice to the quality of the internal audit work and also to really benefits the organization.

บทนำ

ไทยแลนด์ 4.0 เป็นหนึ่งในนโยบายหลักของรัฐบาลปัจจุบันเป็นการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจโลก ซึ่งศาสตราจารย์ คลาส ชวาบ (Professor Klaus Schwab) (The Fourth Industrial Revolution Paperback - January 12, 2016) ผู้ก่อตั้งและเป็นประธานองค์กรเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum) ได้กล่าวไว้ว่า "เรากำลังอยู่ในช่วงการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดจะเปลี่ยนวิถีชีวิต รูปแบบการทำงาน ระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนความสัมพันธ์ของคนในสังคม เรายังไม่ทราบว่าจะเหตุการณ์ดังกล่าวจะเปิดเผยอะไรบ้าง แต่สิ่งหนึ่งที่มีความชัดเจนคือ การตอบสนองจะต้องเป็นแบบบูรณาการและครบวงจรในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมดของระบอบการปกครองทั่วโลก จากภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษาและภาคประชาสังคม" ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดนี้มีผลกระทบทั้งด้านบวกและลบ โดยในด้านบวกเป็นการสร้างโอกาสในการทำงานและช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของทุกคนให้ดีขึ้น ส่วนในด้านลบจะมีน้อยต่อวิธีการทำงานและทำให้ตำแหน่งงานจำนวนไม่น้อยต้องหายไป จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับตัวอย่างเท่าทันทั้งในวันนี้และในอนาคต นอกจากนี้โลกที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น เชื่อมโยงกันทั้งมิติทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมอย่างไร้พรมแดน ความซับซ้อนที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากพัฒนาการทางเทคโนโลยี เมื่อพิจารณาในส่วนของระบบการเงิน ที่ผ่านมาเสถียรภาพความมั่นคงของระบบการเงินถือเป็นจุดแข็งที่สำคัญของเศรษฐกิจไทย การขับเคลื่อนการพัฒนาทางการเงินเพื่อเตรียมพร้อมสู่โลกยุค 4.0 มีหลายเรื่อง เช่น การส่งเสริมกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนรูปแบบของข้อมูลจริง หรือ ข้อมูลที่ไม่ได้อยู่

ในรูปแบบดิจิทัล ให้เป็นข้อมูลที่อยู่ในรูปแบบดิจิทัล กล่าวคือเป็นข้อมูลประกอบด้วยตัวเลข (Digitization) ให้เกิดขึ้นในระบบการเงินของไทย นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมฟินเทค (Financial technology : Fin Tech) เป็นการกล่าวถึงองค์กรที่ได้นำเทคโนโลยีต่างๆมาใช้เสริมในการให้บริการทางการเงิน (เรวัต ต้นตยานนท์, 2560) เพื่อที่จะสร้างนวัตกรรมการเงินประเภทใหม่ๆ รวมทั้งความรู้ให้แก่ประชาชนให้เท่าทันกับความเสี่ยงที่จะมาในรูปแบบใหม่ๆ โดยเฉพาะในด้านความมั่นคงทางด้านความปลอดภัยในโลกไซเบอร์ (Cyber security) และความเสี่ยงที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงิน

การเกิดภาวะเช่นนี้อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อองค์กร โดยสาเหตุที่ทำให้เกิดความเสี่ยงมีหลายประการตามแต่ละประเภทของความเสี่ยง สาเหตุหลักที่สำคัญมักเกิดจากการขาดสภาพคล่องชั่วคราว (Liquidity risk) หรือการขาดความน่าเชื่อถือ (Credit risk) ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทย (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2015) ได้จำแนกความเสี่ยงดังกล่าวออกเป็น (1) ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติการ (Operational risks) เป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากความผิดพลาดในการดำเนินการได้แก่ ความผิดพลาดจากการทำงานของพนักงาน (Human error) การทำธุรกรรมทุจริต (Fraud) และ เหตุขัดข้องทางเทคนิค (Technical failure) (2) ความเสี่ยงในลักษณะลูกโซ่ (Systemic risk) สาเหตุของความเสี่ยงในลักษณะลูกโซ่คือปัญหาสภาพคล่อง ลักษณะการแผ่ขยายปัญหาการขาดสภาพคล่องจากธนาคารหนึ่งไปยังธนาคารอื่นๆ ความล้มเหลวของระบบทำให้ไม่สามารถกู้ยืมระหว่างสถาบันการเงิน อาจเกิดจากระบบขัดข้อง หรือขาดความเชื่อมั่นในระบบสถาบันการเงิน (3) ความเสี่ยงระดับมหภาคที่ส่งผลต่อตลาดหลักทรัพย์และตลาดเงินตราต่างประเทศ เช่น ราคาหลักทรัพย์ตกต่ำ ราคาอสังหาริมทรัพย์ตกต่ำ ส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องในระบบและต่อสถาบัน

การเงินหลายแห่ง (4) ความผันผวนในตลาดเงิน สถาบันการเงินที่ร่วมในตลาดที่มีความผันผวนสูง มีโอกาสเกิดปัญหาด้านเครดิตและสภาพคล่องเพิ่มสูง ถ้ามีได้วางแผนจัดการอย่างรอบคอบ หรือมีระบบควบคุมที่รัดกุมพอ (5) การแข่งขันที่สูงในธุรกิจการเงิน และการใช้เทคนิคบริหารเงินที่มีความเสี่ยงสูง นำไปสู่ความเสี่ยงระหว่างผู้ให้บริการชำระเงินกับลูกค้า (6) การขยายตัวของธุรกรรมระหว่างประเทศ โอกาสเสี่ยงในลักษณะข้ามประเทศ อาจเกิดจากความแตกต่างของเวลา ความสอดคล้องของระบบการชำระเงินในแต่ละประเทศ กรอบกฎหมายและระบบธนาคารตัวแทน (Correspondent bank)

จากสาเหตุที่ทำให้ความเสี่ยงข้างต้นองค์กรจึงต้องหาวิธีการในการบริหารจัดการความเสี่ยงซึ่งระบบการตรวจสอบภายในเป็นกลไกหนึ่งขององค์กรในการจัดการความเสี่ยง ผู้ตรวจสอบภายในจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงขององค์กร

ความหมายของการตรวจสอบภายใน

นิยามของคำว่า การตรวจสอบภายในพัฒนาขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบซึ่งเปลี่ยนแปลงไป โดยสมาคมผู้ตรวจสอบภายในสากล (The Institute of Internal Auditors: IIA) ได้ให้ความหมายการตรวจสอบภายในไว้ว่า การตรวจสอบภายในคือกิจกรรมการให้ความเชื่อมั่นและการให้คำปรึกษาอย่างเที่ยงธรรมและเป็นอิสระ เพื่อเพิ่มคุณค่าและปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กร การตรวจสอบภายในช่วยให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ด้วยการประเมินและปรับปรุงประสิทธิผลของกระบวนการบริหารความเสี่ยง การควบคุม และการกำกับดูแลอย่างเป็นระบบและเป็นระเบียบ (The Institute of Internal Auditors, 2013)

จากคำนิยามจะเห็นว่ากิจกรรมการตรวจสอบภายในมีบทบาทหลายอย่างในองค์กร และบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการพิจารณา การจัดการความเสี่ยงเพื่อสร้างความเชื่อมั่นเกี่ยวกับประสิทธิผลในการจัดการความเสี่ยงขององค์กร ในบทบาทของผู้ตรวจสอบภายในการปฏิบัติงานตรวจสอบต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานซึ่งกำหนดโดยสมาคมผู้ตรวจสอบภายในสากลตลอดจนถึงข้อบังคับ ระเบียบปฏิบัติขององค์กรซึ่งช่วยให้

ผู้ตรวจสอบภายในสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงกระบวนการจัดการความเสี่ยง เพิ่มความสามารถและสร้างมูลค่าแก่องค์กร

หลักการทั่วไปเกี่ยวกับการตรวจสอบภายใน

การตรวจสอบภายในเป็นกลไกหนึ่งซึ่งช่วยให้องค์กรบรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ ด้วยการประเมินและปรับปรุงประสิทธิภาพของกระบวนการทำงานขององค์กร การบริหารความเสี่ยง การควบคุม และการกำกับดูแลการทำงานในองค์กรจึงควรเป็นระบบและเป็นระเบียบ การตรวจสอบภายในเป็นการให้ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรและให้บริการข้อมูลแก่ฝ่ายบริหาร เป็นหลักประกันขององค์กรในด้านการประเมินประสิทธิภาพของระบบการควบคุมภายในที่เหมาะสม ทั้งในด้านการเงินและการบริหารงาน เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร โดยการเสนอรายงานเกี่ยวกับกิจกรรมการเพิ่มมูลค่าขององค์กร รวมทั้งการเป็นผู้ให้คำปรึกษากับฝ่ายบริหารในการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน และดูแลให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า ซึ่งการตรวจสอบภายในมีส่วนผลักดันความสำเร็จดังกล่าว ดังนี้ (1) ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการกำกับดูแลที่ดี (Good governance) และความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน (Transparency) ป้องกันการประพฤติมิชอบหรือการทุจริต และเป็นการลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจนทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ (2) ส่งเสริมให้เกิดการบันทึกข้อมูลตามหน้าที่ความรับผิดชอบ (Accountability and responsibility) ทำให้องค์กรได้ข้อมูลหรือรายงานที่ถูกต้อง และเป็นพื้นฐานของหลักความโปร่งใสและความสามารถตรวจสอบได้ (Auditability) (3) ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน (Efficiency and effectiveness of performance) ขององค์กร เนื่องจากการตรวจสอบภายในเป็นการประเมินวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลทุกด้านในการปฏิบัติงาน จึงเป็นข้อมูลที่สำคัญที่ช่วยปรับปรุงระบบงานให้สะดวกรวดกุมลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อนและให้เหมาะสมกับสถานการณ์ตลอดเวลา ช่วยลดเวลาและค่าใช้จ่าย เป็นสื่อกลางระหว่างผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในการประสานและลดปัญหา

ความไม่เข้าใจในนโยบาย (4) เป็นมาตรการถ่วงดุลแห่งอำนาจ (Check and balance) ส่งเสริมให้เกิดการจัดสรรการใช้ทรัพยากรขององค์กรเป็นไปอย่างเหมาะสมตามลำดับความสำคัญ เพื่อให้ได้ผลงานที่เป็นประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร (5) ให้สัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า (Warning signals) ของการประพตติมิชอบหรือการทุจริตในองค์กรลดโอกาสความร้ายแรงและความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งเพื่อเพิ่มโอกาสของความสำเร็จของงาน (กรมบัญชีกลาง กลุ่มงานมาตรฐานด้านการตรวจสอบภายใน, 2556) ซึ่งคอแรม เฟอร์กูสัน และโมโรนี (Coram, Ferguson and Moroney, 2008) กล่าวว่า สิ่งสำคัญของกระบวนการกำกับดูแลกิจการที่ดี คือ การตรวจสอบภายในซึ่งมีกรอบแนวคิดในการจัดการความเสี่ยงและประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานภายใต้กรอบแนวคิด และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการติดตามผลการปฏิบัติงาน และศึกษาแนวปฏิบัติที่ดียิ่งขึ้น เพื่อปรับปรุงกระบวนการจัดการความเสี่ยง เพิ่มความสามารถและสร้างมูลค่าเพิ่มแก่องค์กรจะเห็นว่ากิจกรรมการตรวจสอบภายในมีบทบาทหลายอย่างในองค์กร และบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ บทบาทต่อการจัดการความเสี่ยง ซึ่งในการปฏิบัติงานตรวจสอบ ผู้ตรวจสอบภายในจะปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานที่กำหนดโดยสมาคมผู้ตรวจสอบภายในสากล ตลอดจนถึงข้อบังคับ ระเบียบปฏิบัติขององค์กร สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้ตรวจสอบภายในปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในที่มีต่อกระบวนการจัดการความเสี่ยงขององค์กร

ในอดีตบทบาทของผู้ตรวจสอบภายในในการปฏิบัติงานการตรวจสอบเริ่มจากการตรวจสอบประเด็นทางการเงินบัญชี แต่ในปัจจุบันบทบาทของผู้ตรวจสอบภายในในการปฏิบัติงานการตรวจสอบมุ่งเน้นการค้นหาความเสี่ยงที่สำคัญขององค์กรและการประเมินกิจกรรมต่างๆ กล่าวคือเป็นการเพิ่มความสามารถในการจัดการประเด็นต่างๆ ของการจัดการความเสี่ยงแบบองค์รวมและปรับปรุงความสามารถของการจัดการความเสี่ยงทางการเงิน (Pickett, 2004 อ้างถึงใน Munteanu, and Zaharia, 2014) นอกจากนี้ มังเตอูและซาคารียา (Munteanu, and Zaharia, 2014) กล่าวว่า "ได้มีการให้ความสำคัญ

ต่อบทบาทของผู้ตรวจสอบภายในเริ่มจากการประเมินการจัดการความเสี่ยงขององค์กรในปี 2000 ต่อมาการตรวจสอบภายในสร้างคุณค่าเพิ่มให้แก่องค์กร ซึ่งผู้ตรวจสอบภายในจำเป็นต้องมีความรู้ในการปฏิบัติงานและปรับปรุงการปฏิบัติงานเพื่อความเข้าใจและการประเมินการควบคุมภายในและการวิเคราะห์ความเสี่ยงขององค์กร" บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงไปปีสตีลีย์ คลูนและเฮอร์แมนสัน (Beasley Clune and Hermanson, 2008) ได้ตรวจสอบบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ตรวจสอบภายใน ในการจัดการความเสี่ยงขององค์กร การแสดงศักยภาพของผู้ตรวจสอบภายในไว้ 8 ประเด็น คือ (1) ช่วยประสานงานการจัดการความเสี่ยงขององค์กรระหว่างฝ่ายตรวจสอบภายในและฝ่ายอื่นๆ (2) ช่วยระบุความเสี่ยงของการจัดการความเสี่ยงขององค์กรหรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น (3) ช่วยให้การดำเนินงานกิจกรรมควบคุมเพื่อความมั่นใจว่ามีการตอบสนองความเสี่ยง (4) ติดตามกระบวนการจัดการความเสี่ยงขององค์กร (5) มีความเป็นผู้นำในการจัดการความเสี่ยงขององค์กร (6) ให้การศึกษาด้านการจัดการความเสี่ยงขององค์กร (7) ประเมินความเสี่ยงในการจัดการความเสี่ยงขององค์กร โดยการพิจารณาโอกาสและผลกระทบและ 8) ช่วยในการระบุการตอบสนองความเสี่ยง

จากงานวิจัยของยอร์จ-ซิลวู เรื่อง การประเมินแนวปฏิบัติของงานตรวจสอบภายในในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ของ London Stock Exchange Financial Times 100 index (FTSE 100) จำนวน 40 บริษัท ที่ได้รับการตรวจสอบบัญชีจาก สำนักงานตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่ พบว่า การตรวจสอบภายในมีความสำคัญในการช่วยผู้บริหารและคณะกรรมการปรับปรุงระบบการควบคุม และกระบวนการจัดการความเสี่ยง (Controlling and risk management) ร้อยละ 95 ของบริษัทกลุ่มตัวอย่างหรือจำนวน 38 บริษัท และการตรวจสอบภายในช่วยให้มีความเชื่อมั่นว่าองค์กรปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎระเบียบตามมาตรฐานหรือกระบวนการปฏิบัติงานสอดคล้องกับกฎหมาย ของแต่ละอุตสาหกรรมต่างๆ (Compliance with law and standards) ร้อยละ 80 นอกจากนี้การตรวจสอบภายในมีบทบาทในการระบุการปฏิบัติตามแนวทางการกำกับดูแลกิจการ

(Corporate governance guideline) ร้อยละ 65 และการตรวจสอบภายในช่วยประเมินการจัดทำงบการเงินและแนวปฏิบัติทางการบัญชีเพียงร้อยละ 25 เท่านั้น (George-Silviu, 2014) จากผลการวิจัย บทบาทการทำงานของผู้ตรวจสอบภายในให้ความสำคัญกับการจัดการความเสี่ยงมากขึ้น มากกว่าการประเมินแนวทางการทำงบการเงินแบบเดิม

นอกจากนี้งานวิจัยของ เฮอร์แมนสันและอีแวนชีวิก (Hermanson and Ivancevich, 2008) ได้วิจัยถึงปัญหาการตรวจสอบภายในในปัจจุบันตลอดจนวิธีการแก้ปัญหาขององค์กรต่างๆ และมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารและคณะกรรมการตรวจสอบเกี่ยวกับการกำหนดบทบาทของผู้ตรวจสอบภายใน โดยพิจารณาถึงความชัดเจนของกฎบัตรงานตรวจสอบภายใน การกำหนดคุณสมบัติของบุคลากรในตำแหน่งที่เหมาะสม การติดตามงานตรวจสอบในด้านต่างๆ เป็นต้น ซึ่งงานตรวจสอบภายในมีบทบาทสำคัญในการควบคุมบุคคลและสถานการณ์เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานปรับปรุงคุณภาพการควบคุมการจัดการความเสี่ยง เพื่อส่งเสริมการกำกับดูแล ในสภาพแวดล้อมปัจจุบันซึ่งมีความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่สูงขึ้น จากงานวิจัยดังกล่าวพบว่า คุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้ตรวจสอบภายใน ซึ่งปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานวิชาชีพตรวจสอบภายใน ส่งผลให้งานตรวจสอบภายในมีประสิทธิภาพในการจัดการความเสี่ยงขององค์กรมากขึ้น ผู้ตรวจสอบภายในยุคไทยแลนด์ 4.0 จึงต้องประยุกต์บทบาทของตนเองเพื่อเตรียมพร้อม ตรวจสอบการปฏิบัติงานทุกอย่างที่มีความสำคัญ รวมทั้งระบบการควบคุมการดำเนินงาน ระบบข้อมูลข่าวสาร การปฏิบัติตามกฎหมาย งบการเงิน การทุจริต ตลอดจนถึงการรายงานสภาพแวดล้อมการดำเนินงานและคุณภาพซึ่งผู้ตรวจสอบจำเป็นต้องมีทักษะในด้านต่างๆ ดังนี้ (1) ทักษะเชิงความคิดในการวิเคราะห์และวิจารณ์ (2) ทักษะในวิธีการที่มีประสิทธิภาพเพื่อความเข้าใจอย่างเพียงพอในเรื่องเกี่ยวกับผู้รับการตรวจสอบ แต่ละหน่วย องค์กร หรือระบบ (3) ทักษะในการมีแนวความคิดใหม่ๆ เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และเทคนิคในการควบคุมภายใน (4) ทักษะในการตระหนักและเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยงและโอกาสที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้ที่ได้รับการตรวจสอบและผู้ตรวจสอบ

(5) ทักษะในการพัฒนาวัตถุประสงค์การตรวจสอบทั้งวัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นโครงการตรวจสอบใดๆ (6) ทักษะในการใช้วิธีการตรวจสอบที่หลากหลายในการเลือกข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การประเมิน และเอกสารเกี่ยวกับหลักฐานการตรวจสอบรวมทั้งการใช้วิธีการทางสถิติและที่ไม่ใช่สถิติ (7) ทักษะในการรายงานผลการตรวจสอบด้วยรูปแบบที่มีความหลากหลายต่อผู้รับข้อมูลที่มีความแตกต่างกัน (8) ทักษะในการติดตามผลการตรวจสอบ (9) ทักษะทางจรรยาบรรณเกี่ยวกับวิชาชีพและ (10) ทักษะความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบทั่วไป และมีรูปแบบของรายงานการตรวจสอบที่หลากหลายผู้ตรวจสอบภายในจะต้องเข้าใจแนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นอิสระและความเที่ยงธรรมของผู้ตรวจสอบภายใน และผู้ตรวจสอบภายในจะต้องเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับต้นทุนและความเสี่ยงอย่างมีนัยสำคัญ โอกาส และหลักฐานการตรวจสอบ เพื่อสามารถให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงขององค์กรและให้ความเชื่อมั่นเกี่ยวกับประสิทธิผลของกิจกรรมการจัดการความเสี่ยงในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการประเมินความเสี่ยงขององค์กร

กรอบแนวคิดการจัดการความเสี่ยงขององค์กร

ในปัจจุบันกิจการให้ความสำคัญในด้านการจัดการความเสี่ยงขององค์กรมากขึ้น เนื่องจากโอกาสและความเสี่ยงมีความซับซ้อนมากขึ้น สร้างความท้าทายในการบริหารงานและสร้างแรงกดดันให้ผู้บริหารองค์กรต้องทบทวนวิธีการในการจัดการความเสี่ยง ซึ่งผู้บริหารจะต้องระบุความเสี่ยงที่องค์กรเผชิญ ทั้งในด้านสังคม จรรยาบรรณ สิ่งแวดล้อม การเงินและการปฏิบัติงาน และอธิบายว่าจะจัดการความเสี่ยงเหล่านั้นอย่างไรให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้

ภายใต้สถานการณ์ความไม่แน่นอน ซึ่งสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลาในปัจจุบัน ทำให้ความสามารถในการพยากรณ์ความเสี่ยงน้อยลง ตาโมซิเอินนิเยนและซาบวคู (Tamosiuniene and Savcuk, 2007) กล่าวว่า การจัดการความเสี่ยงขององค์กรเริ่มเกิดขึ้นในช่วงปลายปี 1990 เนื่องจากกิจการตระหนักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ด้านเทคโนโลยี โลกาภิวัตน์และ

การจัดหาเงินทุนของกิจการ ปัจจัยหลายอย่างผลักดันให้กิจการ มีความเสี่ยงและมีความซับซ้อนเพิ่มขึ้นจากโอกาสและความเสี่ยงที่มีความซับซ้อนมากขึ้น จึงเริ่มมีการตระหนักว่าวิธีการแบบเดิมไม่มีประสิทธิภาพในการระบุการประเมินและการตอบสนองความเสี่ยงซึ่งมีความหลากหลายและมีความซับซ้อนในปริมาณมากขึ้นทั่วทั้งองค์กร ในขณะที่องค์กรเติบโตและตลาดมีการแข่งขันสูงองค์กรกลับมีความล้มเหลวในการป้องกันหรือลดความเสี่ยง จะเห็นได้จากวิกฤตเศรษฐกิจเกิดขึ้นทั่วโลกในช่วงที่ผ่านมา บอล (Ball, 2009) กล่าวว่า วิกฤตเศรษฐกิจเกิดขึ้นรุนแรงในช่วงปลาย ค.ศ.1980 และช่วงต้น ค.ศ.1990 แต่กระนั้นที่มีความรุนแรงชัดเจนที่สุดคือในช่วงค.ศ. 2001-2002 ในสหรัฐอเมริกาและส่งผลเสียหายในวงกว้าง ซึ่งเป็นความสูญเสียที่เกิดจากความไม่มีประสิทธิผลในการกำกับดูแลกิจการ เช่น บริษัทล้มละลาย การทุจริต มูลค่าหุ้นลดลงอย่างรวดเร็ว การสูญเสียความน่าเชื่อถือจากบุคคลภายนอก การสูญเสียหุ้นส่วนของบริษัท ผลกระทบอื่นในเชิงลบที่เกิดขึ้นกับองค์กรต่างๆ

เมื่อมีข่าวความอื้อฉาวทางการบัญชีเกิดขึ้น จึงมีกฎหมาย Sarbanes-Oxley Act of 2002 (Sarbanes-Oxley Act, 2002) เพื่อเรียกร้องความเชื่อมั่นจากนักลงทุน วิชาชีพตรวจสอบภายในจึงมีบทบาทมากขึ้นในการส่งเสริมให้บริษัทในสหรัฐอเมริกาที่มีประสิทธิผลการควบคุม การจัดการความเสี่ยง และการกำกับดูแล ซึ่งการสร้างความมั่นใจว่า การกำกับดูแลกิจการมีประสิทธิผล คือ การตรวจสอบภายในซึ่งกำหนดให้มีกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยง นอกจากนี้ ไดโอนี (Dionne, 2013) ได้กล่าวถึงวิกฤตทางการเงิน (Financial crisis) ในค.ศ. 2007-2008 และการจัดการความเสี่ยงในระหว่างวิกฤตทางการเงิน ซึ่งพบว่าธนาคารบางแห่งล้มละลาย รัฐบาลและธนาคารกลางช่วยให้สถาบันการเงินหลายแห่งให้รอดพ้นจากภาวะวิกฤต สาเหตุที่ก่อให้เกิดวิกฤตทางการเงินดังกล่าวคือ องค์กรไม่ได้กำหนดระดับความเสี่ยงโดยรวมที่ผู้บริหารองค์กรยอมรับได้ และการจัดการความเสี่ยงแบบบูรณาการ ซึ่งองค์กรไม่ได้กำหนดไว้อย่างดีพอ นอกจากนี้ นโยบายการจัดการความเสี่ยงอย่างอิสระไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงขององค์กร ซึ่งบทเรียนที่

ได้รับจากวิกฤตทางการเงินดังกล่าวทำให้องค์กรเกิดการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงการจัดการความเสี่ยงขึ้นพื้นฐานดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของดีเซนเดอร์ (Desender, 2007) พบว่า การจัดการความเสี่ยงของบางองค์กรไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างแท้จริงจากผู้บริหารระดับสูง ความเป็นอิสระของคณะกรรมการจะมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทำให้เกิดการจัดการความเสี่ยงในระดับสูงในองค์กร ในกรณีเดียวกันเท่านั้นคือ จะต้องแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างผู้บริหารสูงสุดและประธานซึ่งจากงานวิจัยดังกล่าวพบว่าผู้บริหารสูงสุดไม่สนับสนุนการจัดการความเสี่ยงขององค์กร และมีความสามารถที่จะอดทนหรือต่อต้านแรงกดดันจากคณะกรรมการถ้ามีการดำรงตำแหน่งควบรวมสองตำแหน่งนี้ ผู้บริหารสูงสุดและประธานจากงานวิจัยดังกล่าว ได้แสดงให้เห็นว่า การจัดการความเสี่ยงขององค์กรไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ถ้าหากผู้บริหารระดับสูงขององค์กรไม่ให้การสนับสนุนอย่างแท้จริง

จากงานวิจัยของแพคคาร์ชและวอร์ พบว่า องค์กรที่มีการปรับใช้การจัดการความเสี่ยงจะช่วยลดความผันผวนของกำไร ลดความเสียหายที่จะก่อให้เกิดความสูญเสีย โดยให้บุคลากรในองค์กรตระหนักเห็นความสำคัญว่าการจัดการความเสี่ยงทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น (Pagach and Warr, 2010) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฮอยและลีเบนเบิร์ก อ้างถึงทฤษฎีเกี่ยวกับ Value relevance ของ Enterprise risk management กล่าวคือ ในการพัฒนาระบบบริหารคุณภาพขององค์กรที่ผ่านมา เรามักจะมองการทำงานในมิติเดียว คือ ระบบต้องการให้มีการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย วางแผน ลงมือปฏิบัติ และวัดผลโดยหวังว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ และสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า แต่ในความเป็นจริงแล้ว หลาย ๆ อย่างไม่ได้เป็นไปอย่างที่วางแผนเอาไว้ การปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้อาจไม่ได้ช่วยให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้เสมอไป หรือในระหว่างการดำเนินการก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ที่ส่งผลให้ไม่สามารถปฏิบัติงานตามแผนได้ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ เราเรียกว่า "ความเสี่ยง" (Risk) ที่จะต้องได้รับการบริหารจัดการ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อ

เป้าหมายของระบบบริหารคุณภาพขององค์กรตั้งนั้น ในการพัฒนาระบบบริหารคุณภาพองค์กรควรมีแนวทางในการจัดการความเสี่ยงต่างๆ เหล่านี้ถือเป็นระบบและเชื่อถือได้ เพื่อให้มั่นใจว่าความเสี่ยงต่างๆ ที่ระบุมานั้น เมื่อได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมแล้ว จะช่วยให้องค์กรสามารถผลิตสินค้าและบริการที่สอดคล้องตามข้อกำหนดที่ต้องการ รวมถึงองค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการได้ช่วยให้กิจการมีกำไรสูงขึ้นเมื่อมีการปรับใช้ Enterprise risk management (Hoyt and Liebenberg, 2011)

ในปี 2535 คณะกรรมการซึ่งเรียกว่า The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission : COSO ซึ่งเป็นคณะกรรมการของสถาบันวิชาชีพ 5 สถาบัน ในสหรัฐอเมริกา ได้แก่สมาคมผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งสหรัฐอเมริกา (The American Institute of Certified Public Accountants :AICPA) สมาคมผู้ตรวจสอบภายในสากล (The Institute of Internal Auditor: IIA) สมาคมผู้บริหารการเงิน (The Financial Executives Institute :FEI) สมาคมนักบัญชีแห่งสหรัฐอเมริกา (The American Accounting Association :AAA) และสมาคมนักบัญชีเพื่อการบริหาร (Institute of Management Accountants :IMA) ได้เสนอแนวทางใหม่ที่เรียกว่า การจัดการความเสี่ยงขององค์กร (Enterprise Risk Management - ERM) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ระบุและวิเคราะห์ความเสี่ยงในมุมมองของภาพที่เป็นองค์รวมแบบบูรณาการทั่วทั้งองค์กร โดยให้ความหมายไว้ว่าเป็น "กระบวนการซึ่งเกิดจากคณะกรรมการ ผู้บริหารและพนักงานขององค์กรร่วมกันนำมาใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ทั่วทั้งองค์กร และออกแบบไว้เพื่อระบุเหตุการณ์ที่เป็นไปได้ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อองค์กร และจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในขอบเขตที่ยอมรับได้ เพื่อให้มีความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลในการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร" (The institute of internal auditors, 2004)

จากนิยามการจัดการความเสี่ยงขององค์กร แม้ว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงขององค์กร แต่ในทางปฏิบัติผู้บริหารคือผู้ที่มีบทบาทสำคัญซึ่งจะต้องทราบว่าองค์กรมีความเสี่ยงใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อ

ต่อวัตถุประสงค์ขององค์กรและต้องมั่นใจว่าความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ขององค์กรในเชิงลบต้องได้รับการจัดการเพื่อลดความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้จึงจำเป็นต้องมีกรอบแนวคิดในการจัดการความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ ซึ่ง COSO (เมธา สุวรรณสาร, 2107) ได้พัฒนากรอบแนวคิดในการควบคุมภายในมาเป็นกรอบแนวคิดในการจัดการความเสี่ยงขององค์กร เรียกรวมแนวคิดดังกล่าวว่า COSO: ERM (COSO: Enterprise risk management) โดยมีมุมมอง 3 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ 4 ข้อ ประกอบด้วย (1) วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ (Strategic objective) เป็นวัตถุประสงค์ระดับสูง และสัมพันธ์ กับการสนับสนุนพันธกิจขององค์กร (2) วัตถุประสงค์ปฏิบัติการ (Operations objective) เป็นวัตถุประสงค์ของการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และคุ้มค่า (3) วัตถุประสงค์การรายงาน (Reporting objective) เป็นวัตถุประสงค์เพื่อความเชื่อถือได้ของการรายงาน และ (4) วัตถุประสงค์การปฏิบัติตามกฎหมาย (Compliance objective) เป็นวัตถุประสงค์ที่มุ่งให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับองค์กร

มิติที่ 2 ตั้งอยู่บนฐานขององค์ประกอบ 8 องค์ประกอบซึ่งมีการประสานงานระหว่างองค์ประกอบเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดในการจัดการความเสี่ยง ประกอบด้วย (1) สภาพแวดล้อมภายในองค์กร (Internal environment) เป็นบรรยากาศขององค์กร ในการกำหนดหลักการพื้นฐานของการควบคุม และระบุความเสี่ยงโดยบุคลากรขององค์กร โดยตระหนักถึงความเสี่ยงขององค์กร (2) การตั้งเป้าประสงค์ขององค์กร (Objective setting) เป้าประสงค์ต้องมีการกำหนดขึ้นมาก่อน เพื่อให้ผู้บริหารสามารถระบุเหตุการณ์ที่อาจเป็นไปได้ ที่มีผลกระทบต่อ การบรรลุวัตถุประสงค์ (3) การระบุเหตุการณ์ที่เสี่ยง (Risk identification) ผู้บริหารต้องระบุเหตุการณ์ภายใน และภายนอก ซึ่งมีผลกระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร และมีการระบุถึงความเสี่ยงและโอกาส โอกาสเป็นช่องทางสนับสนุนกลยุทธ์ของผู้บริหาร (4) การประเมินความเสี่ยง (Risk assessment) การวิเคราะห์ความเสี่ยง

เป็นการพิจารณาโอกาสของการเกิดขึ้น และผลกระทบ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการจัดการหรือบริหารความเสี่ยง (5) การสนองตอบต่อความเสี่ยง (Risk response) ผู้บริหารจะตอบสนองความเสี่ยงโดย การหลีกเลี่ยง การยอมรับ การลด หรือการโอนความเสี่ยง (6) กิจกรรมที่ใช้ในการควบคุม (Control activities) ผู้บริหารจะกำหนดนโยบายและวิธีปฏิบัติ เพื่อช่วยให้มั่นใจว่า ความเสี่ยงได้รับการตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพ (7) สารสนเทศและการสื่อสารภายในองค์กร (Information and communication) สารสนเทศที่เกี่ยวข้องจะมีการระบุ จัดบันทึกและสื่อสารในรูปแบบและเวลาที่ทำให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานตามความรับผิดชอบของตนได้ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเกิดขึ้นในองค์กรอย่างกว้างขวาง ในหลายทิศทางทั่วทั้ง

องค์กรและ (8) การติดตามผล (Monitoring) การสอดส่องดูแลเนื่องจากการจัดการความเสี่ยงของกิจการต้องมีการติดตามผลและดัดแปลงแก้ไขเมื่อมีความจำเป็น ซึ่งจะบรรลุวัตถุประสงค์เมื่อมีกิจกรรมการติดตามผลและการประเมินผลอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

มิติที่ 3 มีการปฏิบัติงานร่วมกันทุกระดับทั่วทั้งองค์กรตั้งแต่ระดับองค์กร (Entity-Level) ระดับฝ่าย (Division) ระดับหน่วยงานย่อย (Subsidiary) และระดับบริษัท (Business unit) ที่มีกลยุทธ์

กรอบแนวคิดของ COSO: Enterprise risk management (COSO: ERM) (COSO: Enterprise risk โดยมิมมอง 3 มิติปรากฏตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาพแสดงความสัมพันธ์ตามกรอบแนวคิดของ COSO: Enterprise risk management

นอกจากนี้โคลแมน (Coleman, 2012) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงไว้ว่า การจัดการความเสี่ยงเป็นศิลปะการใช้บทเรียนจากอดีตเพื่อลดเหตุการณ์ที่จะก่อให้เกิดความสูญเสียและมองหาโอกาสในอนาคต ซึ่งก่อนที่จะมีการจัดการความเสี่ยงจะต้องมีกรอบแนวคิดของความเสี่ยงที่สอดคล้องกันทุกแผนกและทุกระดับในองค์กรซึ่งความสอดคล้องกันจะก่อให้เกิดประโยชน์ 2 ประเด็นคือ (1) ผู้บริหารระดับสูงเชื่อมั่นว่า เมื่อมีการจัดการความเสี่ยงในระดับกิจการ (Firm wide risk) จะสามารถจัดการความเสี่ยงในระดับแผนก (Aggregation of individual unit risk) ในแต่ละแผนกได้อย่างแท้จริง (2) ผู้บริหารในระดับ ปฏิบัติในแต่ละระดับ

(Individual desk level) สามารถรู้ได้ว่าเมื่อมีคำถามเกี่ยวกับความเสี่ยงจากผู้บริหารระดับสูงซึ่งเกี่ยวข้องกับความเสี่ยง ผู้บริหารในระดับปฏิบัติสามารถจัดการได้อย่างแท้จริง

ในทางปฏิบัติคณะกรรมการบริหารอาจจะกำหนดทีมงาน เพื่อมอบหมายให้มีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกรอบแนวคิดในการจัดการความเสี่ยงและรับผิดชอบในการจัดการความเสี่ยง แม้ว่าทุกๆ คนในองค์กรมีบทบาทในการสร้างความมั่นใจว่าการจัดการความเสี่ยงขององค์กรประสบความสำเร็จ แต่ผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการจัดการความเสี่ยงคือทีมงานในการจัดการความเสี่ยงที่ทีมงานจัดการความเสี่ยงจะมีผู้ตรวจสอบภายในช่วยใน

การระบุ ประเมินการจัดการความเสี่ยงเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร จากกรอบแนวคิดของ COSO ที่เรียกร้องให้หน่วยงานตรวจสอบภายในช่วยเหลือผู้บริหารและคณะกรรมการบริหารหรือคณะกรรมการตรวจสอบโดยการตรวจสอบ การประเมิน การรายงาน และให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงความเหมาะสมและประสิทธิผลของกระบวนการจัดการความเสี่ยงขององค์กร ซึ่งข้อเรียกร้องของ COSO ตรงกับสมาคมผู้ตรวจสอบภายในสากล (The Institute of Internal Auditor, 2013, P.259) ที่ให้คำนิยามของการตรวจสอบภายในว่า "การจัดการความเสี่ยง การควบคุม และกระบวนการกำกับดูแลเป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบของการตรวจสอบภายใน" จากข้อกำหนดที่กล่าวถึงบทบาทสำคัญของการตรวจสอบภายในที่มีต่อการจัดการความเสี่ยง คือ การพิจารณาหรือให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงขององค์กรเพื่อให้ความเชื่อมั่นเกี่ยวกับประสิทธิผลกิจกรรมการจัดการความเสี่ยงขององค์กร ในขณะที่การใช้กรอบแนวคิดการจัดการความเสี่ยงขององค์กรขยายขอบเขตให้มีการจัดการความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรและมีความตระหนักในการใช้วิธีการร่วมมือประสานงานจากทุกฝ่ายในองค์กรร่วมกัน

ในการจัดการความเสี่ยงส่งผลให้มีประโยชน์เพิ่มขึ้น โดยผู้ตรวจสอบภายในมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการความเสี่ยงโดยการให้ความเชื่อมั่นและการให้คำปรึกษาอย่างเป็นอิสระและเที่ยงธรรมและปฏิบัติงานภายในกรอบการปฏิบัติงานวิชาชีพตรวจสอบภายใน

การจัดการความเสี่ยงขององค์กรในยุคไทยแลนด์ 4.0

การจัดการความเสี่ยงขององค์กร ได้ถูกนำมาประยุกต์ในการกำหนดกลยุทธ์และกิจกรรมทั้งหมดขององค์กร ช่วยให้ผู้บริหารสามารถระบุ ประเมินและบริหารความเสี่ยงเมื่อต้องเผชิญอย่างคาดไม่ถึง และสนับสนุนการสร้างและรักษาค่านิยมขององค์กร การจัดการความเสี่ยงขององค์กร จะเป็นตัวสนับสนุนความสามารถในการจัดการความเสี่ยงและกลยุทธ์ให้เป็นแนวทางเดียวกัน สามารถตอบสนองความเสี่ยงที่ซับซ้อนอย่างบูรณาการได้ จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น COSO (Committee of Sponsoring Organizations of Treadway Commission) ได้เสนอแนวทางใหม่ที่เรียกว่า การจัดการความเสี่ยงขององค์กร

(Enterprise Risk Management-ERM) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ระบุและวิเคราะห์ความเสี่ยงในมุมมองของภาพที่เป็นองค์รวมแบบบูรณาการทั่วทั้งองค์กร ทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นองค์กรที่หวังผลกำไร องค์กรทางภาครัฐ หรือ หน่วยงานของรัฐบาลที่ตั้งขึ้นเพื่อเพิ่มคุณค่าแก่ผู้มีส่วนได้เสีย ทุกองค์กรนั้นต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนและความท้าทายทางการบริหาร การจัดการความเสี่ยง (Enterprise Risk Management - ERM) จึงเป็นกรอบความคิดทางการบริหารเพื่อที่จะจัดการกับสถานการณ์ที่ไม่มีความแน่นอนอย่างมีประสิทธิภาพและเพิ่มความสามารถในการสร้างโอกาสและคุณค่าให้กับองค์กร สำหรับความไม่แน่นอนขององค์กรนั้นคือการที่องค์กรไม่อาจจะบรรลุพันธกิจตามแผนงานการบริหารงานที่กำหนดไว้ได้

การจัดการความเสี่ยงขององค์กรในยุคไทยแลนด์ 4.0 จึงเป็นการสร้างกรอบของงานเพื่อให้ผู้บริหารได้จัดการกับความไม่แน่นอน ความเสี่ยงและโอกาสเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับองค์กรและผู้มีผลประโยชน์ร่วม การบริหารความเสี่ยงจะช่วยให้แน่ใจอย่างสมเหตุสมผลว่า องค์กรสามารถบรรลุเป้าประสงค์ขององค์กรได้ต่อองค์กรที่ดำเนินงานในสภาพแวดล้อม ซึ่งปัจจัยต่างๆ เช่น โลกาภิวัตน์ เทคโนโลยี กฎระเบียบ การปรับโครงสร้างใหม่ การเปลี่ยนแปลงตลาด และการแข่งขันที่สร้างความไม่แน่นอน การจัดการความเสี่ยงขององค์กรในยุคไทยแลนด์ 4.0 จึงต้องมีองค์ประกอบของกรอบการบริหารความเสี่ยงที่ยั่งยืนประกอบด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้ (เมธา สุวรรณสาร, 2016) (1) การมีกรอบการบริหารความเสี่ยงเพื่อบ่งชี้ความเสี่ยงที่องค์กรมีอยู่ (2) การมีระบบเพื่อให้มั่นใจได้ว่ามีการปฏิบัติอย่างเหมาะสมเพื่อลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้น (3) การมีระบบและการควบคุมอย่างเหมาะสมเพื่อบ่งชี้ความเสี่ยงใหม่ที่กำลังเกิดขึ้นก่อนที่จะก่อให้เกิดปัญหาสำคัญ (4) การประเมินประสิทธิผลของกิจกรรมการบริหารความเสี่ยงอย่างสม่ำเสมอ (5) การรายงานและการประเมินความสูญเสียจากส่วนต่างๆ ขององค์กรภายใต้กรอบการบริหารความเสี่ยงที่กำหนดการบริหารจัดการองค์กรในยุคไทยแลนด์ 4.0 จึงควรคำนึงถึงการจัดการความเสี่ยงขององค์กร พร้อมทั้งมีการประเมินผลและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้กรอบการบริหารความเสี่ยงมีความยั่งยืน

บทสรุป

ในยุค Thailand 4.0 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี ดิจิทัล ผู้ตรวจสอบภายในจึงต้องมีการปรับบทบาทการปฏิบัติงานตรวจสอบจากการประเมินแนวทางการทำงานการเงินแบบเดิมมาเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติงานทุกอย่างที่มีความสำคัญ รวมทั้งระบบการควบคุม การดำเนินงาน ข้อมูลข่าวสารและระบบข้อมูลข่าวสาร การปฏิบัติตามกฎหมาย งบการเงิน การทุจริต การรายงานสภาพแวดล้อมการดำเนินงาน และคุณภาพ ซึ่งผู้ตรวจสอบจำเป็นต้องมีทักษะและความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ดังนี้ (1) ทักษะเชิงความคิดในการวิเคราะห์และวิจารณ์ (2) ทักษะทางวิธีการที่มีประสิทธิภาพเพื่อความเข้าใจอย่างเพียงพอในเรื่องเกี่ยวกับผู้รับการตรวจสอบแต่ละหน่วย องค์กร หรือระบบ (3) ทักษะทางความคิดที่เป็นแนวความคิดใหม่ๆ เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และเทคนิคในการควบคุมภายใน (4) ทักษะในความสามารถที่จะตระหนักและเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยงและโอกาสที่เกี่ยวข้องทั้งผู้รับการตรวจสอบ และผู้ตรวจสอบ (5) ทักษะทางการพัฒนาวัตถุประสงค์การตรวจสอบทั้งวัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะ ไม่ว่าจะเป็โครงการตรวจสอบใดๆ (6) ทักษะในการใช้วิธีการตรวจสอบที่หลากหลายในการเลือกข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การประเมิน และเอกสารเกี่ยวกับหลักฐานการตรวจสอบ รวมทั้งการใช้วิธีการทางสถิติและที่ไม่ใช่สถิติ (7) ทักษะการรายงานผลการตรวจสอบด้วยรูปแบบที่มีความหลากหลาย ต่อผู้รับข้อมูลที่มีความแตกต่างกัน (8) ทักษะในการติดตามผลการตรวจสอบ (9) ทักษะทางจรรยาบรรณเกี่ยวกับวิชาชีพ และ (10) ทักษะทางความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบทั่วไปและมีรูปแบบของรายงานการตรวจสอบที่หลากหลาย

นอกจากนี้ผู้ตรวจสอบภายในจะต้องเข้าใจแนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นอิสระและความเที่ยงธรรมของผู้ตรวจสอบภายใน และต้องเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับต้นทุนและความเสี่ยงอย่างมีนัยสำคัญ โอกาส และหลักฐานการตรวจสอบเพื่อสามารถให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ

การจัดการความเสี่ยงขององค์กรและให้ความเชื่อมั่นเกี่ยวกับประสิทธิผลของกิจกรรมการจัดการความเสี่ยงในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายในซึ่งมีบทบาทสำคัญในการประเมินความเสี่ยงขององค์กร ซึ่งจากมาตรฐานสากลการปฏิบัติงานวิชาชีพตรวจสอบภายใน หมวดการวางแผน กำหนดว่า "หัวหน้า ผู้บริหารงานตรวจสอบ (Chief Audit Executive: CAE) ควรจะต้องกำหนดแผนการตรวจสอบ พิจารณากิจกรรมการตรวจสอบภายในโดยลำดับความสำคัญตามฐานความเสี่ยง (Risk - based plans) และให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร" ซึ่งหากผู้ตรวจสอบภายในสามารถตรวจสอบตามฐานความเสี่ยง จะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ และสามารถระบุจุดอ่อนและแก้ไขปัญหาค้นหาได้ทันที่ จากบทบาทความสำคัญของผู้ตรวจสอบภายในในการปฏิบัติงานตรวจสอบที่มีต่อการจัดการความเสี่ยงขององค์กร จะพบว่าการตรวจสอบภายในจะมีประสิทธิภาพถ้าหากผู้บริหารระดับสูงและระดับกลางขององค์กร ให้การสนับสนุนงานด้านการตรวจสอบภายในเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้มีความมั่นใจว่าการประเมินการควบคุมมีความเพียงพอเพื่อจัดการความเสี่ยงและความไม่แน่นอนขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้ตรวจสอบภายในสามารถนำความรู้เกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงขององค์กรในยุคไทยแลนด์ 4.0 นี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับบทบาทในการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในที่แต่เดิมส่วนมาก มีลักษณะของการตรวจสอบที่เป็นการตรวจสอบเพื่อการจัดการทางการเงินการบัญชีมาเป็นการตรวจสอบเพื่อให้ข้อเสนอแนะต่อผู้รับการตรวจสอบ การเป็นที่ปรึกษาและการเพิ่มมูลค่าจากการตรวจสอบ ด้านระบบการควบคุมภายในทางธุรกิจ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเงิน และด้านการบริหารความเสี่ยงให้กับผู้บริหาร ตลอดจนถึงการมีทักษะการวิเคราะห์ต่างๆ ซึ่งสิ่งสำคัญและจำเป็นคือ ผู้ตรวจสอบภายในต้องมีความเป็นกลางและต้องดำรงไว้ซึ่งความเป็นอิสระและเที่ยงธรรม เพื่อจะเป็นหนึ่งในเครื่องมือการจัดการความเสี่ยงขององค์กรและเป็นผู้ร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่องค์กร

เอกสารอ้างอิง

- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2015). ความเสี่ยงในระบบ e-Payment. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2560 จาก <https://www.bot.or.th/Thai/PaymentSystems/Others/PaymentRisk/Pages/default.aspx>.
- แนวปฏิบัติการตรวจสอบภายใน - กลุ่มงานตรวจสอบภายในระดับกรม. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2560 จาก www.audit.moi.go.th/pdf_new/14-2.pdf.
- เมธา สุวรรณสาร. (2016). การจัดการความเสี่ยงขององค์กรทั่วไป. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2560 จาก www.itgthailand.com/wp-content/.
- เมธา สุวรรณสาร. (2017). *Information Technology Governance*. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2560 จาก www.itgthailand.com/tag/.
- เรวัต ตันตยานนท์. (2560). *SMES Knowledge community*. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2560 จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/640132>.
- วีรไท สันติประภพ. (2560). *นิยาม Thailand 4.0 คืออะไร-ไทยอยู่ตรงไหนจะสร้างคนที่ครบคนรับโลกใหม่อย่างไร*. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2560 จาก <http://thaipublica.org/2017/02/veerathai-Thailand-4-0/>.
- Ball, R. (2009). "Market and political / regulatory perspectives on the recent accounting scandals" *Journal of Accounting Research*. (47) : 277-323.
- Beasley, M. S., R. Clune & D. R. Hermanson. (2008). "The impact of enterprise risk management on the internal audit function" *Journal of Forensic Accounting*. (9) : 1-20.
- Coleman, T.S. (2012). *A practical guide to risk management (a summary)*. *Research foundation of CFA institute*. [Online]. Retrieved August 20, 2014, from http://www.cfainstitute.org/learning/products/publications/contributed/Pages/a_practical_guide_to_risk_management_summary.aspx.
- Coram, P., Ferguson, C., & Moroney, R. (2008). "Internal audit, alternative internal audit structures and the level of misappropriation of assets fraud" *Accounting and Finance*. (48) : 543-559.
- Desender, K. (2007). *On the Determinants of enterprise risk management*. [Online]. Retrieved August 20, 2014, from <http://ssrn.com/abstract=1155218>.
- Dionne, G. (2013). *Risk management: history, definition and critique*. [Online]. Retrieved August 20, 2014, from <http://ssrn.com/abstract=2231635> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2231635>.
- George-Silviu, C. (2014). "Analysis of internal audit practices on FTSE100" *Procedia Economics and Finance*. (15) : 1265-1272.
- Hermanson, D. R., Ivancevich, D. M. & Ivancevich, S. H. (2008). "Building an Effective Internal Audit Function: Learning from SOX Section 404 Reports" . *Review of Business*. (28) : 13-18.
- Hoyt, E. R., & Liebenberg P. A. (2011). "The value of enterprise risk management" *Journal of Risk and Insurance*. (78) : 795-822.

- Klaus Schwab. (2017). *The Fourth Industrial Revolution*. [Online]. Retrieved April 10 , 2017
From <https://www.weforum.org/.../the-fourth-industrial-revolution-by-klaus-sc>.
- Munteanu, V. & Zaharia, D. L. (2014). "Current trends in internal audit". *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. (116) : 2239-2242.
- Pagach, D. & Warr, R., (2010). *The effects of enterprise risk management on firm performance*. [Online]. Retrieved August 20, 2014, from <http://www.garp.org/edia/51855/firm%20performance%20and%20the%20implementation%20of%20erm%20-%20>.
- Sarbanes-Oxley Act, (2002). *Summary and Introduction*. [Online]. Retrieved 22 July, 2017, from www.soxlaw.com/introduction.htm.
- Tamosiuniene, R. & Savcuk, O. (2007). "Risk management in lithuanian organizations relation with internal audit and financial statement quality" *Theory and Practice*. (5) : 204-213.
- The institute of internal auditors. (2004). *The role of auditing in enterprise-wide risk management*. Retrieved August 20, 2014. [Online]. from www.theiia.org, <https://na.theiia.org/standardsguidance/Public%20Documents/PP%20The%20Role%20of%20Internal%20Auditing%20in%20Enterprise%20Ri>.
- The Institute of Internal Auditors. (2013). *International standards for the professional practice of internal auditing the institute of internal auditors*. [Online] .Retrieved August 20, 2014, from <https://na.theiia.org/standards-guidance/mandatory-guidance/Pages/Standards.aspx>.

